

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16.04.1975, sp. zn. 11 Tz 13/75, ECLI:CZ:NS:1975:11.TZ.13.1975.1

Číslo: 6/1976

Právní věta: K rozlišování mezi občanskou výpomocí podle § 384 obč. zák. a trestným činem nedovoleného podnikání podle § 118 tr. zák. Provozováním soukromé výdělečné činnosti ve větším rozsahu ve smyslu § 118 tr. zák. může být i provedení sice jedné, avšak velké a déletrvající akce (např. dostavba rodinného domu) spojené se značnou odměnou.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 16.04.1975

Spisová značka: 11 Tz 13/75

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neoprávněné podnikání

Předpisy: 140/1961 Sb. § 118 odst. 1 40/1964 Sb. § 384
§ 385 odst. 1 20/1965 Sb. čl. V

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČSR k stížnosti pro porušení zákona vyslovil, že usnesením městského soudu v Praze ze dne 1. 11. 1974 sp. zn. 2 To 749/74, jímž bylo zamítnuto odvolání obvodního prokurátora pro Prahu 4 podané proti rozsudku obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 8. 1974 sp. zn. 2 T 178/74, byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 254 odst. 1 tr. ř. Dále Nejvyšší soud ČSR toto usnesení, jakož i rozsudek obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 8. 1974 sp. zn. 2 T 178/4 zrušil a přikázal obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 8. 1974 sp. zn. 2 T 178/74 - 65 byl obviněný F. H. zproštěn podle ustanovení § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby, která mu kladla za vinu trestný čin nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. Tohoto trestného činu se měl dopustit tím, že v roce 1970 a 1971 v Praze 4 „bez povolení úřadů či svého zaměstnavatele“ pracoval na dostavbě rodinného domku M. M. v Praze 4, a k této práci najímal spolupracovníky, čímž získal pro sebe nejméně částku 16 300 Kčs.

Proti tomuto rozsudku podal odvolání obvodní prokurátor pro Prahu 4. Městský soud v Praze usnesením ze dne 1. 11. 1974 sp. zn. 2 To 749/74 zamítl odvolání prokurátora podle § 256 tr. ř. jako

nedůvodné.

Ministr spravedlnosti ČSR podal ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona proti usnesení městského soudu v Praze, a to v neprospěch obviněného F. H. V ní uvedl, že považuje za nesprávné stanovisko soudů obou stupňů, že v jednání obviněného není obsažen znak živnostenského podnikání a znak určité soustavnosti, z toho důvodu, že se jednalo pouze o jednotlivou akci a dále stanovisko, že šlo o občanskou výpomoc. Poukázal, že obviněný provozoval svoji činnost při dostavbě rodinného domku M. M. neoprávněně a že šlo o soukromé výdělečné podnikání ve větším rozsahu. O tom podle stížnosti svědčí jednak celková výše odměny za provedené práce a jednak doba několika měsíců, po kterou obviněný činnost provozoval, a také i to, že k převzetí prací došlo na základě inzerátu, kterým obviněný provedení prací nabízel. Nelze podle stížnosti souhlasit se stanoviskem odvolacího soudu, že nešlo o soustavnou činnost, protože šlo pouze o jednotlivou akci, neboť pak by byli trestně odpovědní tzv. meloucháři pracující na malých akcích o větším počtu s podstatně menší odměnou za každou akci a tomu odpovídající značnou odměnou. Dále namítá stížnost pro porušení zákona, že soudy se důkladně nevypořádaly s obhajobou obviněného, který tvrdil, že sám získal pouze 7790 Kčs, když toto jeho tvrzení jeví se být v rozporu s výpověďmi svědků. Přes tuto okolnost byly pouze přečteny protokoly o výpovědi svědků „podle § 211/1 tr. ř.“ v hlavním líčení a F. K. nebyl vůbec slyšen. Ministr spravedlnosti ČSR proto navrhl, aby bylo vysloveno, že napadeným usnesením byl porušen zákon ve prospěch obviněného v ustanovení § 2 odst. 5, 6 a § 256 tr. ř., napadené usnesení zrušeno a aby dále bylo postupováno podle § 270 odst. 1. tr. ř.

Na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal Nejvyšší soud ČSR podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř. je uložena soudům povinnost, aby postupovaly způsobem umožňujícím všestranné zjištění skutečného stavu věci, ze kterého pak při svém rozhodování mají vycházet. Přitom musí být se stejnou pečlivostí objasňovány okolnosti, které svědčí proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch a musí být prováděny v obou směrech potřebné důkazy bez vyčkávání návrhu stran. Hodnocení provedených důkazů musí se podle § 2 odst. 6 tr. ř. řídit vnitřním přesvědčením, založeným na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Toto vnitřní soudcovské přesvědčení má objektivně sdělitelný obsah a musí být patrné z odůvodnění rozhodnutí (§ 125 tr. ř.).

Podle stanoviska městského soudu v Praze jako soudu odvolacího šlo v daném případě o smlouvu v rámci občanské výpomoci podle § 384 o. z., kterou obviněný plnil a měl proto také právo na dohodnutou odměnu.

Podle odst. 1 cit. zákonného ustanovení, jde o občanskou výpomoc, jestliže občan pro jiného občana na jeho žádost provede nějakou práci. V odst. 2 cit. zákonného ustanovení se uvádí, že poskytnutí občanské výpomoci musí být v souladu s pravidly občanského soužití (viz též čl. VI zásad občanskoprávních vztahů). Při poskytnutí občanské výpomoci má občan podle § 385 odst. 1 o. z. právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a podle odst. 2 téhož ustanovení má právo na odměnu jen potud, pokud byla dohodnuta a pokud odpovídá povaze výpomoci, zejména bylo-li výsledku dosaženo jeho osobním přičiněním. Z citovaných ustanovení vyplývá, že dnes platný občanský zákoník nezná „smlouvu o dílo“ jako občanský zákoník z roku 1951 a že občanskou výpomoc záležející v provedení nějaké práce nelze přirovnávat ke vztahům, které vznikaly ze smlouvy o dílo podle občanského zákoníku z roku 1951. Dnes platný občanský zákoník vychází z toho, že občanská výpomoc se týká svépomocné činnosti vcelku podružného významu a zpravidla bez nároku na odměnu. Z odst. 2 § 385 o. z. dále plyne (a též z povahy věci), že práci musí občan, který se k ní zavázal, vykonat osobně. Protože v cit. zák. ustanovení nejsou práva a povinnosti soukromníků zvlášť upravena, je třeba vyvstálé otázky řešit s ohledem na odst. 2 § 384 o. z. podle pravidel

socialistického soužití, která jsou důležitým interpretačním pravidlem. Činnost obviněného se vymykala i z rámce článku 5 zásad pro poskytování některých služeb a oprav občanů na základě povolení národního výboru schválených usnesením vlády z 3. 3. 1965 č. 20/1965 Sb., podle něhož občan, jemuž bylo povolení uděleno, je povinen poskytovat služby osobně, popřípadě jen za pomoci rodinných příslušníků a může za poskytnuté služby požadovat nejvýše ceny stanovené ceníky, popřípadě cenovými předpisy platnými pro socialistické organizace. V daném případě, jak plyne z výsledků dokazování a z doznání obviněného, neměl obviněný F. H. takové povolení a nepřicházela proto v úvahu aplikace těchto zásad. Odporovalo by však pravidlům socialistického soužití, kdyby se zřetelem k tomu, co bylo shora uvedeno o občanské výpomoci a co stanoví zmíněné zásady č. 20/1965 Sb., měla být činnost obviněného F. H. v daném případě posuzována jako občanská výpomoc, když přece nešlo o nějakou činnost podružného významu, resp. o nějakou drobnou řemeslnou práci nebo opravu, ale šlo o dostavbu rodinného domku, ke kteréžto činnosti by obviněný F. H. ani nemohl dosáhnout povolení národního výboru.

Pochybil tedy městský soud jako odvolací soud, když dospěl k závěru, že šlo v daném případě o dohodu v rámci ustanovení § 384 o. z. Také stanovisko městského soudu, že obviněný k dostavbě rodinného domku nepoužíval jiné osoby jako pracovní síly, je v rozporu s tím, co zjistil obvodní soud v rozsudku a co ostatně přiznal obviněný F. H. sám. V hlavním líčení předložil obviněný F. H. obvodnímu soudu seznam finančních částek, které zaplatil jednotlivým pracovníkům a který je připojen k protokolu na č. l. 62 a uvedl, že přidavačům platil 15 Kčs za hodinu a zedníkům 20 Kčs za hodinu.

Ani soud prvního stupně a ani městský soud v Praze jako soud druhého stupně nezkoumaly, zda částky v seznamu obviněného odpovídají skutečnosti a jsou v souladu s tím, co uvedly v přípravném řízení osoby v seznamu uvedené a zda je pravdivé tvrzení obviněného F. H., že on sám získal z celkově vyplacené částky jen 7790 Kčs. Obžaloba v tomto směru uvádí, že obviněný měl z trestné činnosti zisk nejméně 16 300 korun. Protože po subjektivní stránce se u trestného činu nedovoleného podnikání podle § 18 tr. zák. vyžaduje úmysl opatřit si zisk ve větším rozsahu a protože okolnost, zda zisk, kterého pachatel dosáhne, odpovídá množství a kvalitě práce, kterou vynaložil, má význam pro posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost, měl obvodní soud osobně vyslechnout svědky z přípravného řízení, jejichž údaje se rozcházejí s údaji obviněného, např. svědka M. S., J. K. a dalších. Výslech těchto osob bylo třeba zaměřit též na druh vykonané práce, na dobu, po kterou pracovaly a ke způsobu odměňování s přihlédnutím ke shora už uvedenému tvrzení obviněného v hlavním líčení a jak se obviněný osobně podílel na práci (viz výpověď M. S.). Obviněného měl soud prvního stupně podrobněji vyslechnout k obsahu informace na č. l. 30 - 31 a k posudku znalce z oboru stavebnictví ing. A. H., kterýžto posudek předložila svědkyně a poškozená M. M. Podle tohoto posudku činila mzda za provedenou zednickou a tesařskou práci 9862,57 Kčs plus 8 092E:0001reference 789,04 Kčs, celkem 10 651,61 Kčs. Posudek upozornil též na vážné nedostatky v provedených pracích.

Pokud pak oba nižší soudy zdůrazňovaly ve svých rozhodnutích, že v jednání obviněného F. H. chybí znak soustavné činnosti páchané po živnostensku, nevzaly v úvahu, zda v daném případě činnost obviněného F. H. byť ojedinělá - trvající však několik měsíců svým rozsahem nebyla ekvivalentní výkonu zaměstnání provozovaného systematicky. Nelze upřít důvodnosti námitce uplatněné ve stížnosti pro porušení zákona, že podle stanoviska obou nižších soudů byli by trestně odpovědní meloucháři pracující na několika malých akcích (a s podstatně menší odměnou za každou jednotlivou akci), ale nebyl by trestně odpovědný např. pachatel za jednu velkou a dlouhotrvající akci se značnou odměnou (i kdyby se např. jeho odměna rovnala součtu odměn několika malých akcí).

Z ustanovení § 118 odst. 1 tr. zák. plyne, že podle tohoto ustanovení je trestným ten, kdo neoprávněně provozuje ve větším rozsahu soukromé výrobní nebo jiné výtěžně podnikání. Znak soustavné činnosti páchané po živnostensku není znakem skutkové podstaty trestného činu podle § 118 odst. 1 tr. zák., jak tomu je např. v ustanovení § 2 písm. c) zák. č. 150/1969 Sb. o přečinech,

předpokládá se však výkladem pojmu „provozuje“ a „podnikání“, protože se ustanovení § 118 tr. zák. uplatní zpravidla jen v závažnějších případech. Že se však při byt' ojedinělé akci nemůže přehlížet její rozsah a doba trvání akce, lze odůvodnit i tím, že k realizaci velké akce, jako je např. stavba, resp. dostavba obytného domu, je třeba součinnosti pracovníků několika profesí v určité posloupnosti časové a před realizací přípravných prací včetně výkresové dokumentace odborně vypracované.

Z toho, co bylo uvedeno, je patrné, že pro konečné správné posouzení věci po právní stránce je třeba řízení doplnit v uvedeném směru, zejména i podrobným výslechem ing. A. H. k obsahu dokumentu na č. l. 17 a násl.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř. je povinností soudu druhého stupně všestranně přezkoumat odvoláním napadený rozsudek po věcné i formálně procesní stránce. Měl tedy v daném případě městský soud v Praze jako soud odvolací možnost napravit pochybení soudu prvního stupně zejména z hlediska § 2 odst. 5 tr. ř., neboť i odvolací soud je povinen zjišťovat objektivní pravdu. Městský soud v Praze se však ztotožnil se stanoviskem soudu prvního stupně a navíc je doplnil dalšími právními závěry, pro které neměl oporu ani ve spise a ani v zákoně (§ 384 a násl. o. z.).